

v soboto, dne 29. 3. z naslovom *Roparji na Bezdezu*, ki opisuje pustošenje gradu Bezdez v minulih dneh, ko so nas obiskali obiskovalci iz prijateljskih dežel.)

Takoj so se našli posamezniki, ki jih je vsenarodna radost motila. Češkoslovaška televizija na primer ni ponovila svojega dejanja kot pri prvi zmagi nad Sovjetsko zvezo, kot to povečuje Jiří Lederer v našem časopisu. V sobotnih večernih poročilih ni bila objavljena niti ena vest, čeprav sem videl na Vaclavskem trgu pri snemanju skoraj več snemalcev kot za prvi maj.

Kdo neki je to prepovedal? Ali bomo lahko zvedeli za ime tega anti-optimista? Škoda, saj bi s tem lahko kljubovali očitkom, da širi televizija depresivno razpoloženje.

Osebnost sem se v tej razpoloženi sto tisoč glavi množici prepričal, da imajo naši ljudje smisel za humor, da se je treba zaradi tega smisla, predstavljenega v ANEKDOTARIJU še dalje ukvarjati s humorjem ter da smo kot narod neprekosljivi optimisti. Na tisočkrat izrečeno vprašanje: »Kaj rečete k temu, gospod Škutina?«, odgovarjam prav tako kot tiste noči na Vaclavskem trgu: »To ocenjujem kot začetek normalizacije.«

Sicer bi bil pa rad, da bi se po dejanju naših hokejistov, po njihovem elanu, predvsem pa po njihovem pogumnem držanju, zgledovali prav vsi, vštivši tudi naši voditelji. To je bila injekcija. Kajti, kakor mi je telefoniral po končanem srečanju neki izredno pameten človek, ki ga zelo cenim in ki že pol leta govori, kako se stara, kako se za nobeno stvar ne more več navdušiti, kako začenja živeti brezsmiselno. Komaj se je končala himna, se je oglasil telefon in ta človek mi je sporočil: »Gospod Škutina, vrnila so se občutja!«

Vladimir Škutina

KAKO EKSTREMEN JE BIL KRPAN

Prebivalstvo na južnem Koroškem še stoji pod vtisi zadnjih nacionalističnih neokusnosti, ki so jih bile deležne slovenske ustanove. V Velikovicu sta bila dne 6. marca 1969 in v Dobrli vasi dne 12. marca 1969 odstranjena slovenska napisa; (kot je navada, »neznanim storilcem« kajpak ni bilo mogoče priti na sled); po sklepu velikovškega občinskega sveta, ki pa vsak čas govori o Združeni Evropi in označuje svojo občino kot Gemeinde Europas — evropsko občino, bo tu odslej vsaki slovenski igralski skupini zabranjen nastop; na Jerišah je 12. aprila 1969 Landjugend Sittersdorf (Podeželska mladina iz Žitare vasi) vzklikala: »Ne dovoljujem, da požete slovensko.« Lahko bi še naštevali.

To je prvo dejstvo. Tudi drugega ne smemo prezreti. Prebivalstvo na dvojezičnem ozemlju hoče živeti v miru, nemir vnašajo le nekateri akulturni posamezniki. Število nemških sodeželanov, ki so pravični in odkriti nasproti slovenskemu prebivalstvu in njegovim življenjskim potrebam, raste iz leta v leto. Kakor je res, da se najdejo le redki politični mandatarji, ki pred javnimi forumi odločno zastavijo svojo besedo in svoja dejanja tudi v prid slovenskega prebivalstva, tako je tudi res, da moramo mednje šteti med drugimi župana in deželnega poslanca Josefa Lubasa.

Oba slovenska lista na Koroškem, Slovenski vestnik in Naš tednik, sta obsodila uvodoma nakazane izpade proti Slovincem in motenje miru na dvojezičnem ozemlju in bi morala zato tem bolj pozdravljati delo politika, ki se postavlja tudi za pravice slovenskega prebivalstva v deželi. Zdi se, da je »krščansko« orientirani Narodni svet koroških Slovencev v tem drugega mnenja.

Naš tednik, glasilo Narodnega sveta koroških Slovencev, je v svoji 15. številki dne 10. aprila 1969, prevzel iz nemškega tiska poročilo, »da se je koroški deželni poslanec Lubas izrekel tako proti nemškemu kot proti slovenskemu ekstremizmu«. Dela se nevednega in vprašuje: »V čem je slovenski ekstremizem? Mar v dejstvu, da smo v Velikovcu nastopili?« In potem to duhovito idejo poslancu Lubasu res podtika: »Skorajda bi mogli verjeti, da je imel govornik Velikovec pred očmi...«

To vsekakor nestvarno podtikanje moramo imeti za zaviranje slovenski manjšini naklonjene politike v deželi. Narodnemu svetu samemu pri tem ni bilo najslajše pri srcu. Kajti prav gotovo so mu znana dejstva, ki zgovorno pričajo o tem, da Lubas ni mogel imeti pred očmi »velikovškega Krpana«, ko je omenil slovenski ekstremizem. Teh dejstev tu ne bom podrobno ponavljal; zato ne, ker bi tako naštevanje ne pomenilo več kakor spravljati sovo v Atene. Nimam namena ponovno naštevati tega, kar se je v občini Železna Kapla — Bela, kjer županuje deželni poslanec Lubas, v zadnjih desetih letih materialno ustvarilo in duhovno vzpostavilo. Vse tisto, kar je nekdanj ločilo, je bilo potisnjeno v ozadje. Občina skrbi, da poteka dnevno življenje prebivalcev katere koli politične strani in katerega koli jezika v ozračju strpnosti, miru, medsebojnega spoštovanja in enakopravnosti. Znana so stališča deželnega poslanca pred deželnim zborom glede manjšinskih vprašanj, kakor je znana tudi njegova navzočnost pri številnih slovenskih prireditvah. Še na letošnjem deželnem kongresu Socialistične stranke Avstrije koncem aprila 1969 se je poslanec Lubas izrekel proti ugotavljanju manjšine.

Besede, ob katere se je Narodni svet koroških Slovencev zaradi ome-

njenega »slovenskega ekstremizma« spotikal, je govoril poslanec Lubas dne 29. marca 1969 pred okrajno konferenco Socialistične stranke Avstrije v Velikovcu. Tedaj je dejal: »Jezikovna manjšina ne pomeni škode, temveč bi celo lahko rekli, da predstavlja narodno in kulturno obogatitev. Zato pa mora poživitev nacionalističnih stremeljenj povzročiti zaskrbljenost. Naša politika v okraju je bila zgrajena na mirnem sožitju obeh narodnostnih skupin in bo to ostala tudi v bodoče. V prvi vrsti smo Avstrijci in Korošci in pri tem ne igra nobene vloge, katerega jezika se poslužujemo pri medsebojnem sporazumevanju. Pri tem bomo nadaljevali začeto pot, ki je doslej celotnemu prebivalstvu le koristila. To pomeni, da se v naših dejanjih ne bomo pustili zavajati od skrajnosti slovenskih in nemških aktivistov.«

In nadalje je izvajal Lubas: »Ali ni sramotno, da se v dvajsetem stoletju udejstvujejo v politiki ljudje, ki se nočejo učiti iz pretekle zgodovine za bodočnost. Ali so pozabili, da so bili v našem okraju ljudje izseljeni in pregnani samo zato, ker so bili drugega mnenja kakor takrat vladajoča klika. Tudi vprašanje »nemško ali slovensko«, ki ga pri zbiranju podpisov radi uporabljajo, je napak. Vprašanje se mora glasiti: »Avstrijec — da ali ne«; samo takšno priznavanje je mogoče izterjati.«

O tem Naš tednik ni zapisal ničesar, kakor je sploh šla okrajna konferenca neopaženo mimo njega. Zapisal pa je, da bo treba škofu Slomšku poleg časti oltarja podeliti tudi »književniško čast« (NT 14, 3. april 1969) ali da je »pred 25 leti izšel slovenski misal« (NT 17, 24. april 1969). Vest o omenjeni okrajni konferenci je povzel iz dunajske Presse. Slovenski vestnik je o njej poročal 4. aprila 1969. To, da je okrajno zborovanje Socialistične stranke Avstrije (29. marca

1969) potekalo prav tedaj, ko so uprizorili v Velikovcu Krpana (16. marca 1969), je bila pač ugodna prilika, da je Narodni svet koroških Slovencev podstavil govorniku nogo, češ da je s »slovenskim ekstremizmom« mislil uprizoritev Krpana; ne more pa veljati za dokaz, da je trditev pravilna.

Sprašujem se, ali je umestno in potrebno nestvarno se obregati ob izjave profiliranega koroškega politika, čigar gledanje na prebivalstvo dvojezičnega ozemlja je vsem v deželi dobro znano, in prav njemu podtikati nekaj, kar ne ustreza resnici. Ni ta očitek zašel v Naš tednik zaradi strankarsko političnega ali boljje pristransko ideološkega obolenja Narodnega sveta? Tudi znake zavidanja bi Narodni svet lahko malo brzdal, čeprav je res, da Narodni svet nima najboljših izkušenj z desno in »krščansko« orientiranimi krogi ter Avstrijsko ljudsko stranko (ÖVP), na katere se je še pred kratkim s precejšnjo ramo naslanjal. Ostane še možnost, da so to bila tista »zlata načela«, ki jih je staro vodstvo Narodnega sveta še utegnilo vcepiti novemu, tako rekoč kot poslovilno darilce, preden je moralo zapustiti politični oder.

Žal, imamo dovolj vzroka, da govorimo tudi o slovenskem ekstremizmu na Koroškem. Če ne kaj več, je tudi slovenska stran v deželi dala upravičen povod, da so drugi nekaj za to ocenili. Kajti kar je Naš tednik objavil v 1. številki leta 1968 (4. januarja) na prvi strani, res ni bil znak »prave mere«, temveč vse prej ekstrem. Takrat je Narodni svet v svojem »programu« označil klerikalno krščanstvo za edino možno podlago, na kateri naj bi država in dežela, široki svet, vse stranke v Avstriji in Slovenci sami gradili svoje medsebojne politične in kulturne odnose.

Se ni ta ekstremizem potem dosledno nadaljeval v zadržanju odločilnih oseb na »krščanski« strani v zadevi Korotan? »V čem je slovenski ekstremizem?« Na to vprašanje je Narodni svet sam odgovoril, in sicer šest mesecev prej, preden je vprašanje zastavil, kajti oktobra 1968 je novi predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev izjavil, da je »program« za zdaj črtal iz svojega programa. Zaradi česa Narodni svet »zaenkrat o 'programu' ne bo diskutiral« in zaradi česa je bil izvoljen nov odbor Narodnega sveta, kjer ni več iniciatorja »programa«, če ne prav zaradi ekstremizma, od katerega se je bilo treba distancirati?

Slovenski ekstremizem na Koroškem je bil Narodnemu svetu torej dobro znan. Kadar naletimo nanj v kakšnem župnišču in celo po privatnih hišah, ga imenujemo klerikalizem. Kadar ga srečamo v politični opremi, je največkrat dobičkarstvo, naivno strankarstvo. Pol leta po tem, ko smo ga sami obsodili, pa se nevedno vprašujemo: »V čem je slovenski ekstremizem?« Kakor da bi koroški Slovenci sploh ne bili zmožni kakšnega ekstremizma. Kakor da se nam te nevarnosti s slovenske strani sploh ni treba bati, kaj šele se je ogibati ali je celo odstranjevati. Kakor da slovenskega ekstremizma sploh nikdar ni bilo in ga ne more biti.

Primer poslanca Lubasa izpričuje torej ravno nasprotna dejstva, kakor jih ocenjujejo nekatere, za uspehe njegove politike pre malo ali sploh ne zainteresirane organizacije na Koroškem. Seveda je nerodno, ko pa te uspehe beleži politično drugače misleči tabor. Najmanj pa je bilo potrebno, da se je med te organizacije uvrstil današnji Narodni svet koroških Slovencev.

Florian Lipusch